

TAULA RODONA
LA LITERATURA CATALANA AVUI

PRESENTACIÓ

Aquesta taula rodona, organitzada per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, té l'objectiu d'avaluar la situació actual de la nostra literatura. Des de fa algunes convocatòries, en el marc del Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes de l'AILLC, l'Associació d'Escriptors presenta aquesta activitat amb l'objectiu de donar a conèixer als catalanòfils d'arreu del món els problemes principals i els avanços assolits per les nostres lletres.

La literatura, com tot cos viu, és un mecanisme complex, ple de misteris, que els estudiosos del tema —gairebé sempre, infructuosament— volem comprendre i explicar. Els factors que hi intervenen són tants que difícilment ningú no pot pretendre fer-ne una anàlisi total i definitiva, encara que ens calgui apropar-nos tant com puguem a l'objectivitat. Una de les característiques del món literari és el seu procés de canvi constant: com la vida dels éssers i dels pobles, la literatura de qualsevol llengua viva es troba en un procés de renovació contínua i imparable. Per exemple, assistim —sempre amb massa freqüència— a comiats definitius d'escriptors, la qual cosa sovint ens fa creure que la nostra és una cultura necrològica. Però també, sense ésser-ne tan conscients, ens trobam amb l'aparició de veus noves, que ràpidament ocupen els llocs capdavanters del món literari. És, en definitiva, el procés normal de la vida.

La literatura, per definició, no és un món clos: la seva existència és, en primer lloc, inseparable de les circumstàncies de la llengua en què s'expressa. Les seves limitacions són, en bona mesura, les que els

factors sociolingüístics —i, en definitiva, culturals i polítics— imposen a l'idioma. Així, la tradicional anàlisi de la literatura catalana segons una distribució en tres grans blocs —el Principat, el País Valencià i les Balears— ve donada essencialment per uns motius polítics i, en tot cas, històrics i geogràfics. Però la fragmentació política del nostre territori contrasta amb la consciència de la unitat de la llengua, assumida per tots els nostres escriptors, i amb les relacions existents entre els autors dels indrets més diversos.

En segon lloc, des del moment que la literatura també és un producte de mercat, que s'integra a la xarxa econòmica i als mecanismes de producció, no es poden obviar els paràmetres purament sociològics a l'hora d'analitzar-la. Quasi sempre l'actuació i les possibilitats dels editors assenyalen els límits de la recepció de les obres literàries, de vegades independentment de la seva vàlua artística. A més, les relacions entre la crítica, per un costat, i els creadors i els editors, per un altre, constitueixen una qüestió prou complexa a tenir en compte. A principis dels anys vuitanta, amb la introducció de la llengua i la literatura catalanes com a assignatures als nivells educatius bàsic i secundari, les relacions entre el món literari català i l'ensenyament experimentaren canvis que permeteren l'expansió de l'estructura editorial i, fins i tot, afectaren directament la producció dels escriptors. D'aleshores ençà, però, l'escola ha canviat i, amb ella, també s'han redefinit els vincles entre la literatura i el món de l'ensenyament. La creació literària es relaciona, de cada dia més, amb altres àmbits de la comunicació, com els mitjans audiovisuals (la ràdio, la televisió, el cinema, etc.). I, encara que de moment només sigui d'una manera incipient, el futur del món literari no serà aliè —ens agradi o no— a l'avanç de les noves tecnologies derivades dels progressos de la informàtica. La professionalització de l'escriptor català és inseparable de la difusió que la seva obra pot obtenir a través dels *mass media*, en els quals la presència de la llengua catalana es troba en inferioritat de condicions respecte del castellà. La relació entre literatura i premsa és antiga, però no per això deixa d'interessar-nos, ja que molts d'escriptors troben en les publicacions periòdiques un *modus vivendi* i, alhora, aquestes segueixen essent un dels principals vehicles de promoció dels autors i de les obres literàries.

No hem d'oblidar tampoc —especialment en el marc d'un congrés internacional com aquest— la importància que la projecció exterior té per a qualsevol literatura, especialment si es tracta d'una llengua —com la catalana— que ha estat perseguida i que realment es troba sense el suport de l'estat (quan no són fins i tot les institucions autonòmiques les que li giren l'esquena en nom de plantejaments absurds). Les traduccions de les nostres obres de més relleu a altres idiomes —sobretot a aquells que tenen un pes major— o la difusió dels nostres escriptors, tant del present i com del futur, a l'estranger tenen un paper fonamental per a la fortalesa de la nostra cultura. L'ensenyament de la literatura catalana a les universitats estrangeres, que ha donat tants bons estudiosos, és essencial per al seu prestigi i per al seu reconeixement també a l'interior del nostre país.

Però, tot i aquest impuls exterior, encara hem de parlar de «fronteres interiors», terme que Jaume Fuster va encunyar per referir-se a les dificultats que les produccions literàries catalanes troben a l'hora de circular entre els territoris dels Països Catalans. L'existència de polítiques i de situacions sociolingüístiques diferents en els territoris catalans de l'Estat Espanyol i en els que en resten fora ha fet que el funcionament editorial i la promoció literària seguissin ritmes desiguals en cada un d'aquests territoris, la qual cosa ha entorpit la comunicació entre ells i la labor en comú. A aquests problemes cal afegir les dificultats de relació que es generen entre Barcelona —on es concentren les principals editorials i els mitjans de comunicació més importants— i la «perifèria», les produccions de la qual no poden assolir la distribució i la difusió necessàries.

Aquestes són només algunes de les línies a tenir en compte en l'anàlisi i el debat que aquí ens proposam dur a terme, que només he gosat insinuar. En tot cas, han d'esser els membres designats per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana els que els han de desenvolupar.

PERE ROSSELLÓ BOVER
(Universitat de les Illes Balears)

